

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КРИКЛИВИЙ Ростислав Миколайович

УДК 352.075.1(477)

**ПІДТРИМАННЯ ДЕРЖАВНОГО ОБВИНУВАННЯ
У СПРАВАХ ПРО ШАХРАЙСТВО**

Спеціальність 12.00.10 – судуострій; прокуратура та адвокатура

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса - 2011

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі організації судових та правоохоронних органів Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
ПОЛЯНСЬКИЙ Юрій Євгенович,
Національний університет «Одеська юридична академія», проректор з навчально-методичної роботи, завідувач кафедри організації судових та правоохоронних органів

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
РУДЕНКО Микола Васильович,
Харківський національний університет імені Н.В. Каразіна, завідувач кафедри правосуддя;

кандидат юридичних наук, професор,
член кореспондент НАПрН України
МАРОЧКІН Іван Єгорович,
Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», завідувач кафедри організації судових та правоохоронних органів

Захист відбудеться 19 березня 2011 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розіслано «4» лютого 2011р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

П.П.Музиченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Тенденції розвитку кримінального судочинства об'єктивно обумовлюють удосконалення однієї з центральних функцій прокуратури – підтримання державного обвинувачення в суді.

В юридичній науці приділялася певна увага пов'язаним з цим проблемам, зокрема, методичному забезпеченню даної функції, підвищенню ефективності діяльності прокурора з підтримання державного обвинувачення. Цим питанням були присвячені праці таких українських і російських вчених, як Ю.П. Аленін, С.А. Альперт, Л.С. Ароцкер, М.І. Бажанов, В.І. Басков, І.В. Вернидубов, Л.Р. Грицаєнко, В.В. Долежан, В.С. Зеленецький, О.Б. Зозулинський, П.С. Елькінд, П.М. Каркач, С.В. Ківалов, М.В. Косюта, Ю.В. Кореневський, Ю.І. Крючко, В.Т. Маляренко, І.Є. Марочкін, Я.О. Мотовиловкер, О.Р. Михайленко, Ю.Є. Полянський, М.В. Руденко, В.М. Савицький, М.С. Строгович, М.В. Юрчишин, Ю.О. Фідря, В.Д. Фінько та багатьох інших.

Проте значна частина цих проблем залишається предметом суперечок і дискусій. Існує багато не вирішених в законодавстві питань діяльності державного обвинувача в суді. Прискорити їх розв'язання особливо важливо у зв'язку із завершенням роботи над новими Кримінально-процесуальним кодексом України і Законом України «Про прокуратуру».

У Рекомендації К 2000 (19) Комітету Міністрів держав-членів Ради Європи «Про роль державного обвинувачення у системі кримінального переслідування» відзначено, що держави-члени мають вжити ефективних заходів, щоб забезпечити виконання державним обвинувачем своїх професійних функцій в належних правових та організаційних умовах.

Сучасний стан наукових досліджень цієї функції прокуратури ще неповною мірою відповідає послідовній реалізації європейських принципів судочинства. При цьому недостатньо уваги приділяється особливостям підтримання державного обвинувачення по окремих категоріях злочинів.

До них, зокрема, відноситься шахрайство, від якого страждають не лише окремі громадяни, але й великі групи осіб, а судові процеси інколи тривають роками.

Слабо контрольований розвиток ринкових відносин пов'язаний з проникненням шахрайства до сфери підприємницької діяльності: (інвестиційної, довірчої, страхової, банківської), обігу житла, телекомунікацій, інтернету тощо. Якщо протягом 2008р. судами держави було розглянуто понад 3,5 тис. таких справ, то у 2009р. – вже 5,2 тис. справ, тобто спостерігається збільшення майже в 1,5 рази. Як показує слідча та судова практика, «новітнє» шахрайство відноситься до злочинів, які викликають труднощі при розслідуванні та розгляді їх в суді, у тому числі й при підтриманні державного обвинувачення. В той же час питання, пов'язані із забезпеченням діяльності державного обвинувача в суді по такій категорії

справ, як шахрайство, практично не досліджувалися, не розроблені методика й тактика цієї діяльності. Ось чому комплексне дослідження саме у цій сфері є досить актуальним та зумовлено необхідністю удосконалення діючого законодавства та практики його застосування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження ґрунтується на положеннях п. 4 Розділу II Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008. Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Одеської національної юридичної академії (протокол № 6 від 12 липня 2008 р.)

Основні напрями дослідження є складовою частиною плану наукової роботи кафедри організації судових та правоохоронних органів Одеської національної юридичної академії «Правові проблеми становлення і розвитку сучасної правової держави» на підставі напрямку досліджень Одеської національної юридичної академії «Традиції та новачі в сучасній українській державі та правовому житті» (державний реєстраційний номер 0106U0001195 на 2006-2010 роки).

Мета і завдання дослідження. Метою наукового дослідження є теоретичне і практичне узагальнення актуальних проблем підтримання державного обвинувачення в суді та вироблення тактичних й методичних засад цієї діяльності по кримінальних справах про шахрайство, а також внесення пропозицій з удосконалення чинного законодавства, що регламентує суспільні відносини в цій сфері. Досягнення поставленої мети зумовило постановку таких завдань:

дослідити сутність та функціональне призначення державного обвинувачення в умовах реалізації принципу змагальності сторін у кримінальному судочинстві;

з'ясувати зміст підтримання державного обвинувачення в суді та визначити завдання, які стоять перед державним обвинувачем на різних стадіях кримінального судочинства;

проаналізувати організаційно-правові гарантії реалізації принципу незалежності державного обвинувача та властиві йому процесуальні засоби діяльності;

розкрити методичні і тактичні прийоми підтримання державного обвинувачення в суді у справах про шахрайство при: а) підготовці до підтримання державного обвинувачення; б) участі у попередньому розгляді справ про шахрайство; в) підтриманні державного обвинувачення у підготовчій частині судового розгляду; г) підтриманні державного обвинувачення у судовому слідстві; д) підтриманні державного обвинувачення у судових дебатах;

на підставі отриманих наукових результатів сформулювати пропозиції щодо удосконалення законодавства і практики підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство.

Об'єктом дослідження обрано суспільні відносини, що виникають у зв'язку із підтриманням державного обвинувачення в суді в умовах змагальності сторін у кримінальному судочинстві.

Предметом дослідження є законодавчі акти і акти Генерального прокурора з цих питань, прокурорська практика.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дисертації є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання у галузі загальної теорії права, конституційного та кримінально-процесуального права, криміналістики, психології, кримінології, теорії прокурорської діяльності. Їх системне використання дозволило здійснити комплексний аналіз діяльності державного обвинувача в умовах змагальності сторін у кримінальному судочинстві. Під час дослідження використовувалися такі методи: діалектичний, історико-правовий, логічного аналізу, системно-структурного аналізу, функціональний, порівняльно-правовий, індукції, дедукції та інші сучасні методи наукового пізнання у взаємозв'язку та взаємозалежності. Це дозволило забезпечити всебічність, повноту та об'єктивність дослідження, коректність, несуперечливість та істинність наукових результатів. Для з'ясування сутності державного обвинувачення перевага надавалася таким загальнонауковим методам, як історико-правовий та порівняльно-правовий, а також логічного аналізу. Процесуальні засоби підтримання державного обвинувачення в суді досліджувалися за допомогою методів системно-структурного та логічного аналізу. З метою визначення методики й тактики забезпечення підтримання державного обвинувачення в суді застосовувалися методи системно-структурного аналізу, функціональний, індукції та дедукції. Статистичний метод застосовувався певною мірою для встановлення динаміки кількісних показників підтримання державного обвинувачення. За допомогою соціологічного методу шляхом опитування працівників прокуратури з'ясовано їх ставлення до окремих проблем підтримання державного обвинувачення.

Теоретичну основу дисертації склали роботи вчених у галузі соціології, загальної теорії права та теорії кримінального процесу, криміналістики, теорії прокурорської діяльності. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій визначаються *емпіричною базою* дослідження, яку склали вибірковий аналіз прокурорської та судової практики Миколаївської, Одеської та Харківської областей. За спеціальною програмою вивчено 320 кримінальних справ про шахрайство, розглянутих судами. Отримані результати були уточнені шляхом опитування 148 працівників органів прокуратури, які підтримували державне обвинувачення у справах про шахрайство.

Нормативну основу роботи склали Конституція України, міжнародні договори та інші норми міжнародного права. КПК України, Закон України

«Про прокуратуру», рішення Конституції Суду України, проекти КПК України і Закону України «Про прокуратуру».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній юридичній науці монографічним дослідженням, в якій розглянуто особливості підтримання прокурором державного обвинувачення у справах про шахрайство. Водночас в роботі досліджено деякі загальнотеоретичні та практичні проблеми функціонування інституту державного обвинувачення.

До найсуттєвіших показників наукової новизни роботи відносяться такі:

уперше:

обґрунтовано, що діяльність державного обвинувача утворює певну системну цілісність, якій властиві особливі завдання, що вирішуються відповідно до стадій кримінального судочинства; порушення державного обвинувачення є складником досудового провадження у кримінальному процесі, функціональним призначенням якого є підготовка кримінальної справи до розгляду і вирішення її в суді першої інстанції;

доведено, що на прокурора, єдиного з-поміж інших учасників судового процесу, покладено одночасно обов'язок і тягар доказування обвинувачення; використовуючи повноваження, передбачені кримінально-процесуальним законом, він може при цьому брати до уваги результати дослідження доказів, проведеного іншими учасниками процесу;

сформульовано систему методичних і тактичних прийомів, які використовує прокурор при підтриманні державного обвинувачення у справах про шахрайство;

доведено, що методичні й тактичні засади підтримання державного обвинувачення в суді у справах про шахрайство становлять певну систему засобів та способів прокурорської діяльності при: а) підготовці до підтримання державного обвинувачення; б) участі у попередньому розгляді справи; в) підтриманні державного обвинувачення у підготовчій частині судового розгляду; г) підтриманні державного обвинувачення у судовому слідстві; д) підтриманні державного обвинувачення у судових дебатах;

зроблено висновок, що в апеляційному і касаційному провадженні прокурор продовжує підтримання державного обвинувачення у випадках: а) коли він падає скаргу на виправдувальний вирок або на незаконне звільнення особи від кримінальної відповідальності; б) ставить питання про перегляд судового рішення, вважаючи, що обране засудженому покарання є надто м'яким; в) коли незалежно від позиції прокурора, який вніс апеляцію чи касацію, прокурор – учасник апеляційного чи касаційного провадження доходить таких же висновків і обстоює її перед судом;

сформульовано авторський перелік принципів підтримання державного обвинувачення, до яких віднесені: а) поєднання обвинувальних і законоохоронних завдань; б) активність; в) неупередженість; г) змагальність;

д) панування суспільного інтересу, складовою якого є захист прав і свобод людини; е) законність (у поєднанні з доцільністю); є) справедливість;

обґрунтовано необхідність зберегти у майбутньому Законі України «Про прокуратуру» і включити до нового КПК України норму, відповідно до якої прокурор, беручи участь у розгляді судом кримінальної чи іншої справи «сприяє забезпеченню повноти, всебічності і об'єктивності розгляду справи і винесенню законного та обґрунтованого судового рішення»;

визнано за доцільне передбачити у ст. 67 КПК України як обставину, що обтяжує покарання, «вчинення злочину відносно великої кількості осіб», що є особливо актуальним для використання кримінально-правових заходів боротьби з шахрайством;

визначено чинники, які обумовлюють тактичні ризики обвинувача при підтриманні ним державного обвинувачення у справах про шахрайство, та шляхи їх подолання;

удосконалено:

аргументацію щодо уточнення процедури відмови від обвинувачення і зміни обвинувачення прокурором із залученням до цього процесу керівників прокуратур;

наведено додаткові аргументи щодо неприпустимості з юридичних і моральних міркувань укладення між прокурором і обвинуваченим угоди про визнання ним вини, зокрема, коли особа, обвинувачена в шахрайстві, виступає як повноправний учасник такої угоди і одержує від цього певні «дивіденди».

набули подальшого розвитку:

гарантії щодо забезпечення процесуальної незалежності державного обвинувача;

складові підготовки прокурора до участі у розгляді кримінальних справ про шахрайство.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у:

правотворчій діяльності – при підготовці нового та вдосконаленні чинного кримінально-процесуального законодавства;

науково-дослідній роботі – для подальшого опрацювання проблем підтримання державного обвинувачення по конкретних категоріях справ;

навчальному процесі – для викладення у вищих навчальних закладах юридичного профілю навчальної дисципліни «Основи прокурорської діяльності», спецкурсу «Підтримання прокурором державного обвинувачення в суді»;

системі підвищення кваліфікації органів прокуратури України, а також при підготовці відповідної навчально-методичної літератури.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у напрацюванні основ методичного й тактичного забезпечення діяльності державного обвинувача у справах про шахрайство, а також обґрунтуванні потреб

подальшого удосконалення кримінально-процесуального законодавства та галузевого наказу Генерального прокурора України.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження доповідалися на наукових конференціях професорсько-викладацького та аспірантського складу Одеської національної юридичної академії «Правове життя сучасної України» 5-6 червня 2009 р. і 21-22 травня 2010 р. (тези повідомлень опубліковано), а також у виступах на науково-практичних семінарах у прокуратурі Одеської області.

Публікації. Основні теоретичні висновки і практичні пропозиції, що містяться у дисертації, викладені у чотирьох статтях, опублікованих у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань, затвердженого ВАК України та двох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації обумовлена метою, предметом та завданнями дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків за розділами і загального списку використаних джерел, змісту і додатків. Повний обсяг дисертації – 231 сторінка, основний текст – 197 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У Вступі обґрунтовано актуальність теми, окреслено зв'язок роботи з науковими планами і програмами, предмет і методологію дослідження, розкрито наукову новизну дисертації, її теоретичне і практичне значення, наведено відомості про апробацію роботи.

Перший розділ «Сутність підтримання державного обвинувачення в умовах змагальності сторін у кримінальному судочинстві» складається з двох підрозділів і присвячений поглибленому аналізу інституту державного обвинувачення.

У підрозділі 1.1. *«Поняття державного обвинувачення та його підтримання в суді»* відзначається, що державне обвинувачення є досить складною юридичною категорією організації і діяльності прокуратури і кримінального процесу та відповідних юридичних наукових спеціальностей. Воно одночасно виступає як одна з конституційних функцій прокуратури (пункт 1 ст. 121 Основного Закону) і як кримінально-процесуальна функція поряд з функціями захисту і розгляду справи судом.

Актом порушення державного обвинувачення є затвердження прокурором обвинувального висновку, що обумовлює передачу справи на розгляд суду. Державне обвинувачення триває під час розгляду справи судом першої інстанції, а іноді – і в наступних стадіях кримінального процесу.

В дисертації обстоюється думка про те, що підтримання державного обвинувачення є частиною кримінального переслідування на судових стадіях кримінального процесу. Суб'єктом обвинувачення на досудовому слідстві є

посадова особа органів розслідування, а суб'єктом державного обвинувачення – Україна як держава, яку уособлює прокурор.

У державному обвинуваченні виокремлюється матеріально-правовий і процесуальний зміст. У матеріально-правовому розумінні державне обвинувачення, на думку автора, являє собою зафіксоване (відбите) в спеціальному процесуальному акті обґрунтоване матеріалами справи твердження прокурора про наявність складу злочину у діяннях особи (осіб). У процесуально-правовому розумінні йдеться не просто про висунення, а про підтримання обвинувачення в суді на відповідних стадіях процесу.

Підтримання державного обвинувачення в суді не звільняє прокурора від покладеного на нього завдання вживати заходів із забезпечення прав і свобод учасників кримінального судочинства, причому не лише потерпілого, але й підсудного. Відтак прокурор зобов'язаний не домагатися засудження особи будь-якою ціною всупереч обґрунтованим сумнівам в його винуватості, але й повинен сприяти запобіганню його необґрунтованого засудження.

В роботі аналізуються останні проекти КПК України, їх позитивні і негативні, на думку автора, риси. Зокрема, відзначається неприпустимість призначення державного обвинувача мало не одночасно з порушенням кримінального переслідування при невизначеності дальших перспектив провадження по справі. Піддається критиці пропозиція про запозичення у КПК України практики деяких зарубіжних країн щодо укладення угод між прокурором і обвинуваченим про визнання останнім вини через загрозу самообмов обвинувачених під впливом представників органів розслідування і небезпекою корупції з боку посадових осіб. Укладення подібних угод є особливо ризикованим з особами, які обвинувачуються у шахрайстві.

Пропонується зберегти в майбутніх КПК і Законі України «Про прокуратуру», положень відповідно до яких, прокурор, підтримуючи обвинувачення, зобов'язаний сприяти повному, всебічному і об'єктивному розгляду справи і постановленню судового рішення, заснованого на законі.

У *підрозділі 1.2. «Прокурор як суб'єкт державного обвинувачення»*, визначено особливості правового статусу прокурора як державного обвинувача.

Автором наведено аргументи на користь того, що втративши в 1991 р. право здійснювати нагляд за додержанням законів при розгляді справ у судах, прокурор не перетворився на ординарну сторону в процесі. Це обумовлено тим, що він, маючи однакові процесуальні права з іншими учасниками процесу, наділений деякими принципово відмінними від них публічними обов'язками. Це значною мірою обумовлено принципами підтримання державного обвинувачення.

В роботі зроблено спробу сформулювати перелік цих принципів, до яких, на думку автора, слід віднести: а) поєднання обвинувальних і законоохоронних завдань; б) активність; в) неупередженість; г) панування

суспільного інтересу, складовою частиною є захист прав і свобод людини; д) законність у поєднанні з доцільністю; е) справедливість.

Зазначені принципи є взаємопов'язаними. Так, в умовах змагального процесу лише активна позиція прокурора в суді може забезпечити підтримання обвинувачення на належному рівні. Використання процесуальних засобів обвинувачення має бути доцільним, тобто не бути надмірним. Позиція прокурора в суді має бути одночасно і законною і справедливою, враховуючи, що право на справедливий суд відповідно до ч. 1 ст. 6 Європейської конвенції з прав людини є найважливішим принципом судочинства. Справедливість позиції прокурора по справі має впливати і на справедливість судового рішення.

Незалежність державного обвинувача є абсолютною у сфері зовнішніх відносин прокуратури і водночас має певні межі в умовах централізації прокурорської системи і службової підпорядкованості в прокуратурі.

Дійшовши висновку про необхідність змінити обвинувачення або відмовитись від нього, працівник прокуратури має узгодити це з керівником вищого рівня. Можливість такого узгодження необхідно передбачити у КПК і водночас упорядкувати відповідну процедуру. У разі розбіжностей між позицією зазначених суб'єктів прокурор має доручити підтримання державного обвинувачення іншому працівнику або виконати цю функцію особисто. Зазначене базується на п. 10 Рекомендації К (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи «Про роль державного обвинувача у системі кримінального правосуддя» від 6 жовтня 2000 р., відповідно до якої усі державні обвинувачі повинні мати право вимагати, щоб інструкції, які їм видаються, були викладені у письмовому вигляді. Якщо державний обвинувач вважає, що інструкція є незаконною або суперечить його внутрішньому переконанню, у національному законодавстві має бути передбачена адекватна процедура заміни державного обвинувача.

Внутрішня незалежність державного обвинувача у процесі полягає в тому, що його не можна примусити обстоювати в суді позицією, з якою він не згодний. Проте керівник органу прокуратури також повинен мати можливість запобігти порушенню закону через необґрунтовану зміну обвинувачення або відмову від нього.

Доцільно зберегти в недоторканості відповідне положення галузевого наказу Генерального прокурора України і закріпити у КПК право обвинувача зажадати відкладення судового засідання для узгодження своєї позиції.

Другий розділ «Проблеми методичного й тактичного забезпечення підготовки прокурора до підтримання державного обвинувачення в суді у справах про шахрайство» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1. «Поняття методики й тактики підготовки прокурора до підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство» відзначено що така підготовка прокурора є позапроцесуальною діяльністю, яка регламентована наказом Генерального

прокурора України та підкріплена теорією й практикою. Підготовка до підтримання державного обвинувачення по конкретній справі є творчою пізнавальною діяльністю, що становить сукупність дій по: 1) вивченню матеріалів кримінальної справи, їх систематизації й фіксації; 2) аналізу доказів, наявних у кримінальній справі, їх оцінці та перевірці; 3) плануванню підтримання державного обвинувачення в суді та прогнозуванню ситуацій, що можуть виникнути при розгляді справи. Доводиться, що метою підготовки прокурора до підтримання державного обвинувачення є попереднє сприйняття інформації, що міститься у кримінальній справі, формування запасу знань, достатніх для прийняття попереднього процесуального рішення про можливість розгляду справи в суді, що має оформлюватися мотивованою постановою.

Значна увага приділена аналізу понятійного апарату тактичних й методичних засад розслідування кримінальних справ. При цьому автор вважає що тактичні й методичні прийоми, розроблені криміналістикою для діяльності слідчого, не можуть бути механічно використані іншими учасниками кримінального судочинства через особливості здійснення ними пізнавальної діяльності (безпосередньо чи опосередковано), проте окремі з них можуть бути пристосовані до діяльності учасників пізнавального процесу в суді. Для дослідження цих питань визначальним є положення про злочин як явище об'єктивної дійсності, що складається із елементів, які утворюють цілісне суспільно-небезпечне діяння й мають усі якості, властиві об'єктам матеріального світу. Кожен із елементів несе інформацію про інші елементи, може слугувати засобом їх встановлення; вони перебувають у взаємозв'язку та здатні до взаємодії, що тягне зміну інших матеріальних об'єктів-слідів. Такий зв'язок має об'єктивний та закономірний характер, що дозволяє будувати типові моделі злочину, програмувати розслідування та судовий розгляд, робить стабільними методи пошуку слідів, їх оцінку та використання на усіх стадіях кримінального судочинства. Методика розслідування злочинів та розгляду їх у суді обумовлена предметом доказування, що охоплює не лише оцінку, а й збирання та перевірку доказів. Отже, положення щодо моделювання у криміналістиці та пізнавальній діяльності слідчого певним чином можуть бути застосовані й до судового розгляду справ, оскільки він є специфічною формою пізнавальної діяльності щодо злочину, тобто такого ж самого об'єкту, що й на досудовому слідстві.

У *підрозділі 2.2. «Застосування методичних і тактичних прийомів підготовки прокурора до підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство»* головну увагу приділено практичним аспектам методичного і тактичного забезпечення цієї підготовки. При цьому використовуються різні способи вивчення матеріалів справи, заздалегідь готуються відповідні тактичні прийоми викриття злочинців-шахраїв під час судового розгляду.

Важливе тактичне значення має правильне обрання часу призначання прокурора державним обвинувачем по справі. Обґрунтовано положення, що це найкраще робити у процесі порушення державного обвинувачення. Під час опрацювання матеріалів справи робляться висновки про саму можливість підтримання обвинувачення, коло і послідовність з'ясування питань, що складають предмет судового розгляду, використання різних тактичних прийомів.

У процесі підготовки до підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство особлива увага приділяється вивченню кримінально-правової характеристики шахрайства. Відтак у роботі в узагальненій формі наводяться основні ознаки, що характеризують склад цього злочину стосовно певних сфер суспільного життя. Підкреслюється особливе значення поглибленого вивчення особистості злочинця-шахрая, особливо, якщо це особа, яка обрала шахрайський промисел як засіб існування. Потрібно заздалегідь передбачити можливі варіанти поведінки таких осіб в суді.

Не менш важливим є вивчення матеріалів про мотиви поведінки тих, потерпілих, які самі прагнули до нетрудового збагачення, але в результаті програли досвідченішим шахраям-професіоналам.

Черговість вивчення матеріалів справи прокурор в кожному конкретному випадку визначає з урахуванням послідовності завдань, які йому доведеться вирішувати у судовому засіданні. Проте, щоб мати загальне уявлення про характер злочину, доцільно, насамперед, ознайомитися з обвинувальним висновком. В подальшому вивчення справи може полегшуватися через наявність практично однакових за технологією здирництва злочинних епізодів, хоча не можна не брати до уваги окремих відмінностей між ними.

При цьому звертається увага на особливості злочинної діяльності т.зв. шахраїв-гастролерів, які не прив'язують цю діяльність до певної місцевості, шахраїв-гравців, шахрайських груп з розподілом обов'язків між учасниками, «нових шахраїв» із зовнішньою інтелігентністю і діловитістю, які використовують для шахрайських оборудок зовні легальну банківську, страхову, інвестиційну та іншу діяльність.

Для визначення своєї позиції по справі прокурор-обвинувач повинен обов'язково поцікавитись, чи є в матеріалах справи відомості про умови, які полегшували проведення шахрайських операцій, як тісні «ділові» контакти шахраїв з представниками влади, надання шахраям службових приміщень, безперешкодна агітація можливостей нетрудового збагачення у засобах масової інформації тощо. Встановлення таких фактів дозволить прокурору в подальшому ставити питання перед судом про вжиття відповідних заходів реагування.

Прокурор може заздалегідь визначити свою позицію щодо вирішення окремих процесуальних питань в ході судового розгляду. Наприклад, це

стосується можливості розглядати справу за відсутності потерпілих і свідків, показання яких є ідентичними, можливості усунення окремих помилок досудового слідства у процесі судового розгляду.

Автором запропоновані способи фіксації вихідної інформації по справі стосовно окремих обвинувачених та прийоми її аналізу, а також методика прогнозування ситуацій, що можуть виникнути у суді в умовах професійного ризику прокурора внаслідок певної інформаційної невизначеності стосовно поведінки учасників судового розгляду справи. Аналіз ситуацій, що виникають на практиці, дозволив автору навести типологію таких найпоширеніших професійних ризиків державного обвинувача: необ'єктивна чи помилкова оцінка інформації; прийняття неправильних процесуальних рішень; помилки під час нейтралізації екстремальних ситуацій, що складаються у кримінальному судочинстві тощо. Обставинами, які обумовлюють ризикований елемент діяльності державного обвинувача, є тимчасова обмеженість чи відсутність часу, необхідного для підготовки та реалізації того чи іншого тактичного рішення; високий рівень невизначеності ситуації, що може скластися в суді, яке обумовлює настання непередбачених наслідків – позитивних чи негативних; непрогнозованість поведінки учасників кримінального судочинства, які мають різний рівень рефлексії тощо. Прокурор також має враховувати, що під час судового розгляду кримінальної справи слідча ситуація трансформується у судову ситуацію – інформаційну модель подій, які можуть мати місце у судовому розгляді справи. Знання державним обвинувачем типових судових ситуацій полегшує планування своєї діяльності на різних стадіях та етапах судочинства.

Для з'ясування окремих питань, особливо пов'язаних з мотивами прийняття процесуальних рішень під час досудового провадження, є доцільним залучення до консультацій слідчого, який здійснював провадження по справі і прокурора, на якого було покладено нагляд за розслідуванням справи.

Третій розділ «Основи методичного й тактичного забезпечення підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство» складається із чотирьох підрозділів, і присвячений участі прокурора у розгляді судом справ цієї категорії.

У *підрозділі 3.1. «Методика і тактика участі прокурора у попередньому розгляді справи про шахрайство»* наголошується, що на зазначеному етапі провадження по справі прокурор уже виступає як суб'єкт державного обвинувачення, проте його обов'язки носять обмежений характер. Перед прокурором стоїть завдання переконати суд у відсутності перешкод для призначення справи для розгляду по суті, а відтак – для зміни статусу обвинуваченого на статус підсудного.

Державний обвинувач, який бере участь у попередньому розгляді справи, повинен займати активну позицію, не обмежуючись доповіддю

перед судом, але й, реагуючи на клопотання інших учасників процесу, а за наявності підстав, проявляти ініціативу у прийнятті певних процесуальних рішень.

У деяких випадках він може скористатися своїм правом відкликати справу із суду для додаткового розслідування. Так, у багатоепізодних справах про шахрайство це може бути пов'язано з появою все нових і нових потерпілих від злочинних діянь і, таким чином, з можливим розширенням обсягів обвинувачення за фактичними обставинами.

Особливо пильна увага має бути приділена питанням, пов'язаним з обранням або зміною запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Враховуючи можливості шахраїв-професіоналів впливати на хід розслідування, а шахраїв-гастролерів – зникати з поля зору органів слідства і суду, обвинувач при обговоренні цих питань повинен навести ґрунтовні міркування перед судом щодо безпідставності клопотань захисту про заміну запобіжного заходу.

У підрозділі 3.2. «Методика і тактика участі прокурора у підготовчій частині судового засідання у справах про шахрайство» обвинувач сприяє суду у з'ясуванні наявності необхідних умов для всебічного, повного і об'єктивного розгляду справи. Окремі державні обвинувачі недооцінюють її значення. Такі підходи необхідно переглянути, оскільки більшість процесуальних дій, які виконуються судом у цій частині засідання, істотно впливають на розгляд справи по суті. Належна активність прокурора на цьому етапі розгляду сприяє послідовному проведенню усіх необхідних процесуальних дій. Це стосується, зокрема, вирішення питань про відводи, інших клопотань учасників процесу, наслідків неявки окремих осіб у судові засідання тощо.

При слуханні справ про шахрайство за наявності багатьох потерпілих від злочину може скластися ситуація, коли частина потерпілих, які мешкають в інших регіонах, не прибувають у суд з поважних, на їх думку, причин, наприклад, через матеріальні труднощі, які значною мірою виникли з вини підсудного (підсудних). Можливість же оперативного відшкодування їх витрат на проїзд за рахунок держави в сучасних умовах є досить проблематичною. У цих випадках прокурор може висловити думку про можливість використання процесуальних можливостей для слухання справи у відсутність окремих з цих осіб, особливо якщо підсудний (підсудні) визнають себе винними по тих чи інших епізодах.

У підрозділі 3.3. «Методика і тактика участі прокурора у судовому слідстві у справах про шахрайство» конкретизовані завдання і форми участі прокурора в дослідженні матеріалів справи під час досудового слідства.

По-перше, саме на прокурорі, єдиному з-поміж інших учасників процесу лежить обов'язок доказування, який включає у себе і тягар доказування. По-друге, лише прокурор як суб'єкт доказування повинен

представити суду відповідні докази і довести допустимість і належність кожного з них. По-третє, для цього він використовує повноваження, передбачені кримінально-процесуальним законом щодо його участі у судовому слідстві. По-четверте, у процесі доказування прокурор може використовувати результати дослідження доказів, проведеного іншими учасниками процесу, незалежно від їх намірів.

Участь прокурора у судовому слідстві має бути спрямована на доведення всіх елементів складу шахрайства, зокрема, злочинних діянь і заподіяних ними збитків, вини злочинців у формі умислу.

В роботі відзначається, що обрання прокурором методики участі у судовому слідстві у справах про шахрайство обумовлено: а) обставинами, що підлягають доказуванню по справі; б) особливостями побудови та перевірки типових для таких справ судових версій; в) особливостями проведення процесуальних дій по справі. Тактичні ж прийоми державного обвинувача залежать від порядку дослідження доказів, змісту проведення судових дій тощо. У роботі викладаються методика й тактика діяльності державного обвинувача на різних етапах судового слідства, застосування психологічних прийомів, які сприяють активізації пам'яті допитуваних осіб, встановленню мотивації їх показань, викриттю обману, встановленню психологічного контакту з допитуваними тощо. Це особливо стосується допитів підсудних, яким важко позбутись звичок обманювати навіть тоді, коли вони постають перед судом.

Понад половини (54 відсотки) опитаних автором обвинувачів визнали, що найбільші труднощі при підтриманні державного обвинувачення у справах цієї категорії вони відчувають через особливості особи підсудного, серед яких немало людей винахідливих, які демонструють вміння викручуватись, перекриватись, швидко орієнтуються в обстановці, особливо в оцінці мотивів своїх дій, видають себе за невинних жертв життєвих обставин, щоб уникнути відповідальності або максимально її пом'якшити, при неможливості спростувати докази злочину демонструють фальшиве розкаяння тощо.

Відтак державний обвинувач, використовуючи різні тактичні прийоми, зокрема, результати допитів підсудних та інших осіб на досудовому і судовому слідстві, повинен показати реальну картину злочинної діяльності у всіх її аспектах.

Враховуючи обмежений характер діяльності суду по збиранню доказів, прокурор своєю діяльністю під час судового слідства, а пізніше – у судовій промові сприяє суду в якомога повнішому, об'єктивному і всебічному з'ясуванні обставин справи, тобто встановленню істини у справі.

У *підрозділі 3.5. «Методика і тактика участі прокурора в дебатах сторін у справах про шахрайство»* акцентується увага на загальних вимогах до обвинувальної промови прокурора та її окремих структурних

елементів з урахуванням особливостей підтримання обвинувачення у справах про шахрайство.

При цьому автор висловлює незгоду з покладанням на обвинувачів обов'язку у всіх випадках заздалегідь готувати повні тексти обвинувальних промов і врученням їх копій суду. В умовах щільного робочого графіку прокурорів таких можливостей у них немає. Обов'язковим має бути визнано наявність тез промов з викладом позиції прокурора по всіх питаннях, що висвітлюються у судовому рішенні.

На думку автора, стрижнем справ цієї категорії є характер взаємовідносин ніж підсудними і потерпілими. Розкриваючи ці взаємовідносини, прокурор у змозі рельєфно представити суду особу підсудного та потерпілого, дати їх порівняльну характеристику, глибоко проаналізувати соціально-психологічні чинники, що призвели до вчинення злочину або сприяли його вчиненню.

Доводячи в обвинувальній промові вину організаторів різного роду трастів, фондів, будівельних кампаній тощо, призначених із самого початку для викачування грошей у довірливих громадян, прокурор значну увагу має приділяти спростуванню тверджень підсудних про начебто благородний характер їхньої діяльності, оскільки її справжній зміст дедалі більше розкривається через залучення все нових і нових коштів на фоні невиконання із самого початку обов'язків перед вкладниками, зокрема, з будівництва житла. При цьому відображається і роль співучасників цих злочинів з числа посадових осіб органів управління і контролю.

Найважливішою частиною обвинувальної промови прокурора по справах цієї категорії є обґрунтування розміру покарання для підсудних. При оцінці суспільної небезпеки цих злочинів слід мати на увазі, що значна їх частина носить латентний характер через те, що далеко не всі потерпілі звертаються у відповідні органи. По 17-ти відсотках вивчених справ цієї категорії підсудні уже притягувалися за аналогічні злочини до кримінальної відповідальності. Природно, що пропозиції прокурорів засудити їх до позбавлення волі та їх ізоляція від суспільства давали можливість хоча б на певний час припинити їх злочинну діяльність. Позбавлення волі призначалося також, як правило, у випадках заподіяння шкоди у великих і особливо великих розмірах, а також організованими злочинними групами. В зв'язку з цим в роботі висловлено думку щодо потреби передбачити у ст. 67 КК України як обтяжуючу обставину завдання злочином шкоди великій кількості людей.

В роботі також висловлено думку, що підтримання державного обвинувачення прокурором не завершується його участю у розгляді справи судом першої інстанції. Він може продовжувати підтримання державного обвинувачення також на стадіях апеляційного і касаційного розгляду. По-перше, у разі подання апеляції на виправдувальний вирок; по-друге, коли прокурор ставить питання про перегляд рішення суду, яким засудженому

обрано надто м'яке покарання, в тому числі і через перекваліфікацію злочину; по-третє, коли незалежно від подання апеляції та касації прокурором, який підтримував обвинувачення в суді першої інстанції, прокурор, який бере участь у розгляді справи судом апеляційної або касаційної інстанції, доходить до таких же висновків і обстоює їх перед судом.

У всіх інших випадках прокурор виконує в апеляційному і касаційному провадженні законоохоронну функцію.

ВИСНОВКИ

Підтримання державного обвинувачення є частиною кримінального переслідування на судових стадіях кримінального процесу. Суб'єктом обвинувачення на досудовому слідстві є представники органів розслідування, а суб'єктом обвинувачення в суді виступає Україна як держава, яку представляє прокурор.

У матеріально-правовому розумінні державне обвинувачення являє собою зафіксоване у спеціальному процесуальному акті обґрунтоване матеріалами справи твердження прокурора про наявність складу злочину у діяннях особи (осіб), а в процесуальному розумінні – підтримання обвинувачення в суді.

Обвинувальна діяльність не звільняє прокурора від завдання вживати заходів із забезпечення прав і свобод учасників кримінального судочинства. Крім того, у майбутніх КПК і Законі України «Про прокуратуру» потрібно зберегти норму, відповідно до якої прокурор-обвинувач зобов'язаний сприяти всебічному, повному і об'єктивному розгляду справи і постановленню судового рішення, заснованого на законі.

Прокурор у кримінальному судочинстві не є ординарним учасником процесу з огляду на характер покладених на нього обов'язків, які не можуть бути покладені на інших учасників процесу.

Принципами державного обвинувачення є: а) поєднання обвинувачення із правозахистом; б) активність; в) неупередженість; г) панування суспільного інтересу, складовою частиною якого є захист прав і свобод людини; д) законність у поєднанні з доцільністю; е) справедливість.

Незалежність державного обвинувача є абсолютною у сфері зовнішніх відносин прокуратури і водночас обмеженою в умовах дії принципу централізації прокурорської системи. Примушування прокурора обстоювати в суді позицію, з якою він не згоден за будь-яких умов, є неприпустимим. Процедуру погодження з керівниками прокуратур питання про зміну обвинувачення чи відмови від нього потрібно закріпити у КПК.

Підтримання державного обвинувачення пов'язано з використанням методичних і тактичних прийомів з урахуванням особливостей справ певних категорій. Істотними особливостями, зокрема, відзначається методика і

тактика підтримання обвинувачення у справах про шахрайство. Відповідні прийоми застосовуються, починаючи від підготовки прокурора до підтримання обвинувачення. Саме на цьому етапі особа, якій доручено підтримання обвинувачення, визначає наявність підстав для цього, окреслює коло і послідовність з'ясування питань, що складають предмет судового розгляду, використання різних тактичних прийомів.

По кримінальних справах про шахрайство особливого значення набуває поглиблене вивчення особистості і мотивів злочинця у тісному поєднанні з мотивацією поведінки потерпілого. Особлива увага має приділятися видовим різновидам злочинної поведінки окремих груп шахраїв з урахуванням їх злочинної спеціалізації і масштабів діяльності, а також виявлення посібників з боку представників органів державного управління і контролю, умов, які сприяли шахрайським операціям.

Неабияке значення має також прогнозування ризиків через невизначеність поведінки учасників розгляду справи. Запобігти можливим ускладненням може допомогти використання методики прогнозування ситуацій, виявлення способів фіксації процесуально значущої інформації і її використання в судовому процесі в умовах обмеженості часу, потрібного для прийняття тактичних рішень. Не виключено проведення консультацій зі слідчим і прокурором, який здійснював нагляд за розслідуванням.

Беручи участь у попередньому розгляді судом справ про шахрайство, прокурор має активно впливати на вирішення питання про можливість призначення справи до слухання по суті. Особливу увагу при цьому потрібно звертати на обґрунтованість обраного запобіжного заходу для запобігання ухиленню обвинуваченого від суду. Витребування справи із суду на цьому етапі може бути обумовлено поновленням розслідування через появу нових потерпілих від шахрайства.

У підготовчій частині судового засідання прокурор шляхом заявлення клопотань і висловлення міркувань сприяє якомога повнішому вирішенню питань, які мають значення для повноцінного проведення судового слідства. По багатоепізодних справах з великою кількістю потерпілих особлива увага приділяється визначенню можливості слухання справи за відсутності частини з них, які з тих чи інших причин не прибули до суду, особливо з інших місцевостей.

Основним завданням прокурора в судовому слідстві є доказування фактичних обставин, які мають значення для справи. Саме на прокуророві, єдиному з поміж інших учасників процесу лежить обов'язок доказування, в тому числі і тягар доказування; лише прокурор як суб'єкт обвинувачення повинен представляти суду відповідні докази і доводити допустимість і належність кожного з них. Для доказування прокурор реалізує повноваження, надані йому кримінально-процесуальним законом, і може використовувати результати дослідження доказів, проведеного іншими учасниками процесу.

У справах про шахрайство прокурор, який бере участь у судовому слідстві, має приділити особливу увагу тактиці допиту підсудного (підсудних), щоб перебороти їх спроби уникнути відповідальності за рахунок таких особистих якостей, як винахідливість, швидкість орієнтації в обстановці, вміння перевертлюватися тощо.

Перед судовими дебатами по справі прокурор повинен використовувати можливості для підготовки повноцінної судової промови. Проте на практиці для цього не завжди є реальні можливості і тому доцільно, щоб Генеральна прокуратура України переглянула свою категоричну вказівку з цього приводу. Проте обов'язковим слід визнати наявність тез промови з викладом позиції прокурора по всіх питаннях, що підлягають висвітленню у судовому рішенні.

Завданням прокурора у судових дебатах в послідовне проведення в життя лінії на застосування позбавлення волі стосовно шахраїв-рецидивістів і шахраїв-гастролерів, у разі вчинення злочину організованими злочинними групами, а також заподіяння шкоди у великих чи особливо великих розмірах. Наведено аргументи щодо неприпустимості закріплення у законодавстві України можливості укладання угод між обвинуваченням і обвинуваченим про визнання вини.

Запропоновано додатково закріпити у ст. 67 КК України таку обтяжуючу покарання обставину, як заподіяння злочином шкоди великій кількості осіб.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Крикливий Р. М. До питання про функції державного обвинувача / Р. М. Крикливий // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2009. – № 4. – С. 55-59.
2. Крикливий Р. М. Деякі питання криміналістичного забезпечення підтримання державного обвинувачення в суді / Р. М. Крикливий // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – Вип. 47. – С. 245-250.
3. Крикливий Р. М. Підтримання державного обвинувачення в суді. Організаційні та кадрові проблеми / Р. М. Крикливий // Вісник прокуратури. – 2010. – № 1. – С. 35-40.
4. Крикливий Р.М. Ризики в діяльності державного обвинувачення потребують комплексного аналізу та оцінки / Р. М. Крикливий // Актуальні проблеми держави та права. – 2010. – Вип. 52. – С. 365-370.
5. Крикливий Р.М. Судова ситуація як основа методологічних й тактичних засад діяльності державного обвинувача в суді / Р.М. Крикливий // Правове життя сучасної України: тези доп. міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 5-6 черв. 2009 р.). – О. Фенікс. – С. 644-646.

6. Крикливий Р.М. Щодо обґрунтування ризиків професійної діяльності державного обвинувачення / Р.М. Крикливий // Правове життя сучасної України: матеріали наук. конф. проф.-викл. та аспір. складу (Одеса, 21-22 трав. 2010 р.). – О.: Фенікс. – С. 631-632.

АНОТАЦІЯ

Крикливий Р.М. Підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2011.

Дисертацію присвячено проблемам підтримання державного обвинувачення у справах про шахрайство. Досліджуються сутність підтримання державного обвинувачення в умовах змагальності сторін у кримінальному процесі, правовий статус прокурора як суб'єкта державного обвинувачення.

Висвітлюються методичні і тактичні проблеми підготовки прокурора до підтримання державного обвинувачення у справах цієї категорії.

Розкривається характер проблем, що виникають перед прокурором як державним обвинувачем на різних етапах судового розгляду: у попередньому розгляді, підготовчій частині судового розгляду, судовому слідстві, дебатах сторін. Сформульовано пропозиції із застосування ним відповідних методичних і тактичних прийомів.

Внесено пропозиції щодо удосконалення процесуальної незалежності державного обвинувача.

Ключові слова: прокурор, державний обвинувач, шахрайство, методика підтримання державного обвинувачення, тактика підтримання державного обвинувачення.

АННОТАЦИЯ

Крикливый Р.Н. Поддержание государственного обвинения по делам о мошенничестве. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.10 – судоустройство; прокуратура и адвокатура. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2011.

Диссертация является первым в Украине специальным монографическим исследованием проблем поддержания государственного обвинения по делам о мошенничестве. В ней автором, с учетом современных методов научного познания, исследованы сущность поддержания государственного обвинения по делам о мошенничестве в

условиях состязательности сторон в суде, правовой статус прокурора – субъекта государственного обвинения.

Обоснована необходимость предусмотреть в Законе Украины «О прокуратуре» и в уголовно-процессуальном законодательстве гарантии независимого правового статуса государственного обвинителя, которые бы обеспечивали невозможность понуждения его к отстаиванию в суде позиции, с которой он не согласен. В то же время предлагается закрепить в законодательстве порядок согласования отдельных вопросов с руководителями прокуратур.

В работе рассматриваются особенности уголовно-правовой и криминалистической характеристики мошенничества как одного из распространенных преступлений против собственности. Сделаны выводы относительно влияния указанных принципов на методику и тактику поддержания государственного обвинения по делам этой категории в процессе подготовки к поддержанию государственного обвинения и участия прокурора в рассмотрении дел судом. Проанализированы типичные ситуации, с которыми сталкивается прокурор, характер рисков, возникающих в процессе поддержания обвинения, и возможные пути их нейтрализации. Особое внимание при этом уделено исследованию взаимоотношений между потерпевшим и подсудимым, психологического противостояния прокурора и подсудимого, стремящегося избежать ответственности.

Прокурор, принимающий участие в судебном следствии должен уделить особое внимание тактике допроса подсудимого (подсудимых), чтобы пресечь их попытки избежать ответственности за счет таких личных качеств, как находчивость, быстрота ориентации, умение перевоплощаться и т.д.

Раскрыты особенности обвинительной речи прокурора по делу о мошенничестве.

Прокурор должен использовать возможности для подготовки полноценной судебной речи. Но на практике для этого не всегда есть реальные возможности и поэтому целесообразно, чтобы Генеральная прокуратура Украины пересмотрела свое категорическое указание о составлении полных судебных речей по всем категориям дел. Однако следует признать обязательным наличие тезисов речей с изложением позиции прокурора по всем вопросам, подлежащим изложению в судебном решении.

Задачей прокурора в судебных прениях является последовательное проведение в жизнь линии на применение лишения свободы в отношении мошенников-рецидивистов и мошенников-гастролеров, в случаях совершения преступлений организованными преступными группами. Приведены аргументы о недопустимости закрепления в законодательстве Украины сделок между обвинением и обвиняемым о признании им вины.

Предложено дополнительно указать в ст. 67 УК Украины такое отягчающее наказание обстоятельство, как причинение ущерба большому количеству лиц.

Внесены предложения по совершенствованию законодательства о прокуратуре, уголовно-процессуального законодательства, практики их применения.

Ключевые слова: прокурор, государственный обвинитель, мошенничество, методика поддержания государственного обвинения, тактика поддержания государственного обвинения.

SUMMARY

Kryklyvyy R.M. – The public prosecution in cases of fraud. – Manuscript.

The thesis to obtain Candidate Law Degree (Ph.D) by specialty 12.00.10 – judiciary; prosecution and advocacy. – National University «Odesa Law Academy», Odesa, 2011.

The thesis is devoted to the problems of public prosecution in cases of fraud. The sense of public prosecution in cases of fraud in conditions of adversarial procedure in Criminal Procedure is researched, legal status of a public prosecutor as a subject of prosecution's process is analyzed. Methodological and typical problems of public prosecutor's preparing to activity in cases of this distinction are delighted. Characters of the problems appearing before a public prosecutor on different levels of trial are discovered: preliminary hearing, preparatory part of the trial, judicial investigation, argumentation.

There are submitted suggestions to improve on public prosecution procedural independence.

Key words: prosecutor, public prosecutor, fraud, method of prosecution, tactic of prosecution.